

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם — 50 נקודות

פרק שני: נושאים בין-אנריים — 50 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

בפרק הראשון שתי קבוצות של שאלות.

ענה על שאלה אחת מהקבוצה הראשונה (26 נקודות),

ועל שתי שאלות מהקבוצה השנייה (לכל שאלה — 12 נקודות).

(סה"כ — 50 נקודות)

בפרק השני ענה על שאלה אחת (50 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה במסגרת

שתי היחידות הראשונות, היחידה השלישית והיחידות

הרביעית והחמישית.

ד. **הוראות מיוחדות:** (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה

שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה

במסגרת שתי היחידות הראשונות והיחידה השלישית.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).

רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם

(50 נקודות)

קבוצה ראשונה

ענה על אחת מהשאלות 1-5 (26 נקודות).

מיכאל קולהאס / פון־קלייסט

1. בנובלה זו ערכי המשפחה עומדים בסתירה לערכי צדק ומוסר. הסבר והדגם קביעה זו.

האף / גוגול

2. בנובלה זו תיאור המרדף אחר האף מתאפיין ביסודות ראליסטיים לצד יסודות פנטסטיים. תאר את השילוב בין יסודות אלה, והסבר את תרומתו להבנת משמעות הנובלה.

מותו של איוון איליץ' / טולסטוי

3. הטבע מוביל את האדם, בדרך כלל על ידי סבל, אל הגילוי האמתי והחשוב ביותר שיכול להיות לו בחיים. (על פי סארטר)
דון בקשר בין הסבל ובין הגילוי האמתי והחשוב שחווי איוון איליץ', כפי שהוא בא לידי ביטוי בעלילת הנובלה ובמבנה שלה.

הגלגול / קפקא

4. דמותו של גריגור סמסא מעוררת תחושות מעורבות של חמלה ודחייה. האם אתה מסכים עם קביעה זו? נמק את דברך. בתשובתך התבסס על תיאורי הרץ והתנהגותו ועל נקודת התצפית שממנה הסיפור מסופר.

קומדיות של שקספיר: "חלום ליל קיץ", "כטוב בעיניכם", "מהומה רבה על לא דבר"

5. בקומדיות של שקספיר יש שילוב בין כאב וסבל ובין יסודות קומיים. כיצד שילוב זה בא לידי ביטוי בקומדיה של שקספיר שלמדת? הסבר את התרומה של השילוב להבנת משמעות היצירה.
- /המשך בעמוד 3/

קבוצה שנייה (24 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-13 (לכל שאלה – 12 נקודות).

6. דון קיחוטה / סרוונטס

בכפיית הספרות על החיים הוא (=דון קיחוטה) דן את עצמו להתנגשות בלתי פוסקת, מעשית ואידאית (רעיונית), עם המציאות. (מתוך עטיפת הספר)

הסבר והדגם כיצד התנגשות זו באה לידי ביטוי בשני אירועים ברומאן.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

האַרְן הַבּוֹדֵד / היינריך היינה

תרגום: שמואל פרידמן

בְּצֶפֶן עַל הַר קָרַח
אָרְן עֲרִירִי עוֹמֵד,
מְנַמְנֵם; עוֹטָה הוּא לֶבָן
שֶׁלֶג, וּפְתִיתִים שֶׁל כָּפּוֹר.
וְחוֹלֵם הוּא עַל בֵּית דָּקָל,
דִּם נִצְבֶּת בְּמִזְרָח,
גְּלִמְיָדָה וְנִעְצָצֶת
עַל צוּק־סֵלַע חֵם, לוֹהֵט.

הסבר את המשמעות הסמלית של העצים ושל הקשרים ביניהם בשיר. הדגם את דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֵשׁ וְקָרָח / רוברט פרוסט

תרגום: רנה לטוין

אומרים תִּבֵּל תִּכְלֶה בְּאֵשׁ
וְיֵשׁ גּוֹרָסִים – בְּקָרָח.
מִמָּה שְׁלִי נֹדַע עַל חֶשֶׁק
אֶסְכִּים עִם הַתּוֹמְכִים בְּאֵשׁ.
אֵךְ אִם תִּחְרַב הִיא בְּשִׁנֶּיהָ
דּוֹמָה אֲדַע עַל הַשְּׂנֵאָה
דִּי עַד לֹמֵר שְׁלִכְלֶיהָ
עֲצַמַת הַקָּרָח
גַּם דִּיָּה.

מהי עמדת הדובר בנוגע לכוח שיביא לקץ העולם, וכיצד עמדה זו מעוצבת בשיר?
הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 5/

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

הילדים / ג'ובראן חליל ג'ובראן

תרגום: נועה זאלוד

ואז

בקשה אשה אשר תינוק בחיקה:

ספר לנו על הילדים.

ויען ויאמר:

ילדיכם אינם ילדיכם

כי פרי נעגועי החיים אל עצמם:

באים המה דרךכם אך לא מקם,

חיים עמכם אך אינם שייכים לכם.

תנו לילדיכם את אהבתכם אך לא את מחשבותיכם,

כי להם הגיגיכם.

גופם ישפן בבתיהם, אך לא נשמתם

כי נשמתם מסתופפת בבית המקור –

שם לא תוכלו לבוא אף בחלומותיכם.

אפשר לכם לחפץ להיות כמותם אך אל לכם לעשותם כמותכם,

כי החיים פגיהם קדימה לא אחור, והם לא יתנפקו על האתמול.

אתם הקשית ממונה, פחצי סיים, ילדיכם שלוחים:

הקשית מבחין בשכל על פגי נתיב הנצח,

ברצותו כופף קשתכם למען חציו הנורים למרחקים –

התנצו לקצו המותחות קשתכם,

כי אוהב הוא את החצים בקעופם

גם את הקשתות הנענות לידו.

כיצד מיוצג הזמן בשיר, ומהו תפקידו בהבנת משמעות השיר? הסבר והדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גִּנְרֵל, הַטֵּנֶק שֶׁלֶךְ / ברטולד ברכט

תרגום: בנימין הרשב

גִּנְרֵל, הַטֵּנֶק שֶׁלֶךְ הוּא רֶכֶב חֶזֶק,
הוּא רוֹמֵס אֶת הַיָּעַר, הוּא מוֹחֵץ מֵאָה אֲנָשִׁים.
אָבֵל יֵשׁ לוֹ חֶסְרוֹן אֶחָד:
הוּא זָקוּק לְנֶהֱג.

גִּנְרֵל, הַמִּפְצִיץ שֶׁלֶךְ חֶזֶק.
הוּא טֹס מִהָר מִן הַסּוּפָה, הוּא עוֹמֵס יוֹתֵר מִפִּיל.
אָבֵל יֵשׁ לוֹ חֶסְרוֹן אֶחָד:
הוּא זָקוּק לְמִכּוֹנָאִי.

גִּנְרֵל, הָאָדָם שֶׁמִּישׁ מְאֹד.
הוּא יוֹדֵעַ לְטוֹס, הוּא יוֹדֵעַ לְרַצֵּחַ.
אָבֵל יֵשׁ לוֹ חֶסְרוֹן אֶחָד:
הוּא יוֹדֵעַ לְחַשֵּׁב.

מה מאפיין את האדם על פי הופעותיו בשלושת בתי השיר? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 7/

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אהבה / איציק מאנגר

תרגום: שמשון מלצר

אֵילוֹת שְׁלוּחוֹת עַל הָרִים מְשַׁלְּגִים,
סְרִינֵהוּ, סְרִינֵי כֶסֶף, נֶאֱחָזוֹת בְּלִבָּנָה,
וְהַלְבָּנָה הַטּוֹבָה טוֹבֶתָן מִבְּקֶשֶׁת.

וְאֲמִי מֵהֶלְכֶת וְשׁוֹמְרֶת צַעֲדֵיהָ.
בֶּל יִרְגִּישׁוּ בָּהֶן זָאֲבִים שְׂבִיעֵר,
עֲקֻבוֹתֶיהָ שֶׁבְּשֶׁלֶג הַכֶּדֶךְ הִיא מְטַשֶּׁטֶשֶׁת.

אֲמִי נִפְטָרָה זֶה שְׁנִים מְרֻבּוֹת,
וְאוֹלָם אֶהְבֵּתָה מִתְהַלֶּכֶת בְּחָלָל
בְּזֵרוּעוֹת פְּתוּחוֹת אֶל הָרוּחַ הַרְנָה.

מִרְדִּימָה אֶת הַמִּית הַדְּרָכִים בְּעֶרְבִים,
מִלְחָשֶׁת עֵין-הָרֶע לְקִטְנֵי אֲרָנִים
וְאוֹמְרֶת "בְּתִי" לְתוֹלַעַת קִטְנָה.

הָאֶהְבָּה אֵינָנָה מִנַּחַת לָהּ לְנוּחַ בְּקֶבֶר בְּנַחַת.

הִנֵּה הִיא פּוֹתַחַת תַּחֲנוּנָה לְאוֹר הַכּוֹכָבִים
וְאוֹמְרֶת וְאוֹמְרֶת, שִׁישְׁמַע לָהּ הָאֵל.

דְּמַעוֹתֶיהָ מְאִירוֹת בְּחִלּוּמִי בְּכָל לַיִל...

"הָאֶהְבָּה אֵינָנָה מִנַּחַת לָהּ לְנוּחַ בְּקֶבֶר בְּנַחַת".

פרש שורה זו, והסבר את תרומתה להבנת המשמעות של השיר.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

אנבל-לי / אדגר אלן

תרגום: זאב ז'בוטינסקי

זה היה לפני שנים, ולפני שנים,	אין באשרנו בנה שרפים –
במלכות על ים ערפלי.	לכן זעמו לה ולי;
שם דרה ילדה – שמה לא תדע:	היא הסבה (זה ידוע לכל
קראתי לה אנבל-לי.	במלכות על ים ערפלי)
משאלב אחר מלבד אהבה	שרוח בלילה יצא מעבים
לא היה גם לה וגם לי.	והמית את אנבל-לי.
ילד הייתי, והיא ילדה	אך ידעתי אהוב מקלם, מקלם
במלכות על ים ערפלי:	שרבו שנותם מגילי
אך ידענו אהוב מכל אוהבים –	ורבה חכמתם משכלי;
אני ואנבל-לי:	ואין שרף או שטן בעולם,
וראונו שרפי המרום בקנאה,	ואין סער בים ערפלי,
ונעום זעמו לה ולי.	שיקרע או יגרע את הקו של זהב
	ביני ובין אנבל-לי.
זו הסבה, שהיה מעשה	וירח מרום לי לוחש בחלום
במלכות על ים ערפלי –	שירי-זהר על אנבל-לי;
רוח יצא מעבים, וצגן	לי רומז כל כוכב בקרניו – עיניו
והמית את אנבל-לי	בעיניה של אנבל-לי;
ובאו הוריה, אחים, קרובים	אך בליל אפלה – עמדי היא כלה,
מבני אצילי גילי	ואנוח על-יד יונתי הכלה,
ונשאוה ממני לקבר אפל	בביתנו שלה ושלי –
במלכות על ים ערפלי.	הוא הקבר על ים ערפלי.

"וראונו שרפי המרום בקנאה,

ונעום זעמו לה ולי".

הסבר מהו המכשול המונע את מימוש האהבה על פי דברים אלה, והצג על פי השיר מכשולים

נוספים המונעים מימוש זה.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁמַחַת הַכְּתִיבָה / ויסלבה שימבורסקה

תרגום: רפי וייכרט

שוכחים שאלה אינם החיים. כאן, שחור על גבי לבן, שולטים חקים אחרים. עפעוף העין ימשך, ככל שארצה, ירשה לחלקו לנצחים קטנים מלאים בדורים שעצרו במעופם. אם אצוה, כלום לא יקרה כאן לעד. עלה לא יפל שלא מרצוני. גבעול לא יתכופף תחת נקדת פרסה. ובכן יש עולם כזה, כפוף לגורל שלטוני? זמן, שאני קושרת בשלשלאות סימנים? קיום שסר תמיד למרותי? שְׁמַחַת הַכְּתִיבָה. היכלת להנציח. נקמת היד בת־התמותה.	לאן רצה האילה הכתובה דרך היער הכתוב? לשמות ממם כתובים, שישקפו את פיה הקטן פני־העתקה? מדוע היא זוקפת ראש, האם היא שומעת משהו? שעונה על ארבע רגלים קטנות שהשאלו מהמציאות תחת אצבעותי מניעה אנזיה. שקט – גם בטוי זה מרשרש בנזיר ומישר את הענפים שנוצרו על־ידי המלה "יער". מעל הנזיר הלכן אורבות לזנוק אותיות, שעשויות להסתדר לא־טוב, משפטים מכתרים שלא יהיה מהם מפלט. בטפת דיו יש מלאי גדול של צידים עם עין עצומה, מוכנים לרוץ מטה במוךד התלול של העט, להקיף את האילה, להתכונן ליריה.
---	---

על פי השיר, הסבר את היחסים בין חוקי המציאות ובין השירה. בתשובתך ציין והדגם

שנאמצעים אמנותיים המעצבים את היחסים האלה.

שים לב: אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

פרק שני: נושאים בין-ז'אנריים (50 נקודות)

ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 14-15.

14. ביצירות רבות דווקא המפגש עם האחר והשונה (כגון לאום שונה, דור אחר, עדה שונה, ותק בארץ

וכיו"ב) הוא הגורם המרכזי בבניית הזהות של הגיבור.

הסבר קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

ענה על פי:

* רומאן **או** מחזה

* ושני סיפורים קצרים **או** סרט קולנוע ושיר

15. ביצירות רבות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות" אפשר לראות קשר

בין מצבי משבר בחברה ובין מצבי משבר אישיים.

הסבר קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

ענה על פי:

* רומאן **או** מחזה

* וסיפור קצר ושיר **או** שני שירים

ספרות בעקבות השואה

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 16-17.

16. תאר את דרכי ההתמודדות של הדמות המרכזית עם אימי השואה (בין שחוותה אותם על בשרה ובין ש"ירשה" אותם), והסבר כיצד מעוצבות דרכי התמודדות אלה ביצירות שלמדת בנושא זה. ענה על פי:

- * רומאן או הנובלה "מומיק" או מחזה
- * ושני סיפורים קצרים או שיר וסרט קולנוע

17. בימי השואה נאלצו בני משפחה להיפרד אלה מאלה. כיצד מעוצב זיכרון הפרדה ביצירות שנכתבו בעקבות השואה? הסבר את ההשפעה של חוויית הפרדה על הדמויות ביצירות שלמדת. ענה על פי:

- * שני שירים או שיר וסיפור קצר
- * ורומאן או מחזה או שני קטעי עדות

התבגרות בראי הספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 18-19.

18. עוינות כלפי מבוגרים או הזדהות עם מאפיינות דמויות של מתבגרים רבים בדרכם לגיבוש זהותם האישית.

איזו משתי עמדות אלה מאפיינת את המתבגרים ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות"? נמק והדגם את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן **או** נובלה

* ושני סיפורים קצרים **או** סיפור קצר וסרט קולנוע

19. תאר את עולמו של הילד או של המתבגר על פי יצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות",

והסבר את יחסו של המספר המבוגר לעולם זה.

ענה על פי:

* שני שירים **או** סיפור קצר וסרט קולנוע

* ורומאן **או** נובלה

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 20-21.

20. מה מאפיין את דמות האמן? מה הם מקורות היצירה שלו? כיצד מתואר תהליך היצירה?

אילו יחסים יש בין האמן לקהל שלו?

בחר בשתיים משאלות אלה, והסבר כיצד הן מעוצבות ביצירות שלמדת בנושא "בכול צופייה,

והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות".

ענה על פי:

* רומאן **או** מחזה **או** שני סיפורים קצרים

* ושני שירים **או** שיר וסרט קולנוע

21. מימוש האהבה הרומנטית לעומת מימוש הייעוד האמנותי: כיצד משתקף הקונפליקט בין

שתי תשוקות אלה של האמן ביצירות שלמדת בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות

ארספואטיות"? הסבר והדגם את דברך.

ענה על פי:

* סיפור קצר ושיר **או** מחזה **או** רומאן

* וקטע מן המיתולוגיה ושיר **או** קטע מן המיתולוגיה וסרט קולנוע

לא הכול ראליסטי

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 22-23.

22. תאר את המרחב (מקומות פתוחים או סגורים, דרכים, מעבר ממקום למקום) ואת הזמן (עונות

השנה, חלקי יממה, חגים) ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי".

הסבר את התרומה של המרחב והזמן לבניית משמעות היצירה.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים מאת היוצרים האלה: ש"י עגנון, א"ב יהושע, א"א פו, פרנץ קפקא

או נובלה

* ומחזה **או** מדרש וקטע מן המיתולוגיה

23. לחריגות מהמציאות המוכרת ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי", יכולות להיות מגוון

משמעויות: פסיכולוגיות, רעיוניות, חברתיות, פוליטיות ועוד.

תאר חריגות כאלה ביצירות שלמדת, והסבר את משמעותן.

ענה על פי:

* נובלה **או** שני סיפורים קצרים

* רומאן **או** מחזה **או** סרט קולנוע ומדרש

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 24-25.

24. סיפורי מעשיות רבים מבוססים על דגם ובו אביר מציל נסיכה במצוקה, אחר כך נושא אותה לאישה, והם חיים באושר ובעושר.

הסבר והדגם באיזה אופן משתקף דגם זה ביצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות". נמק את דבריך.
ענה על פי:

* נובלה **או** רומאן **או** מחזה

* ושני סיפורים קצרים **או** סיפור מן המיתולוגיה וסרט קולנוע

25. ביצירות ספרות רבות דמותה של האישה מוגדרת באמצעות דמויות של גברים בחייה: אב, בעל, אהוב, בן.

הסבר והדגם קביעה זו, על פי יצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות".
ענה על פי:

* נובלה מאת עגנון **או** שני סיפורים קצרים

* ומחזה **או** סרט קולנוע ומדרש

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך